



نقش مالکیت معنوی، قوانین و تفاهمات در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با تأکید بر انتقال تکنولوژی در ایران

سید محمدعلی اکرمی‌راد^۱

زاداله فتحی^۲

حمید طبائی‌زاده فشارکی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۱۶ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۲۶

چکیده

یکی از عوامل مهم در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی، عامل مالکیت معنوی است. علی‌رغم تمرکز گسترده مطالعات پیشین بر رابطه جذب سرمایه‌گذاری با مالکیت معنوی، مقوله انتقال تکنولوژی و حمایت حقوقی کشورها و عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی در این رابطه کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از این رو، پژوهش حاضر درصدد تبیین نقش مالکیت معنوی و حمایت‌های حقوقی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی با تمرکز بر بستری از انتقال تکنولوژی است. جامعه آماری این مطالعه مشتمل بر ۱۲۳۶ مدیر و کارشناس حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی کلان بود که حجم نمونه مورد مطالعه با استفاده از جدول کرجسی مورگان، ۲۱۳ نفر برآورد گردید. پاسخگویان با استفاده از روش نمونه‌گیری ساده تصادفی انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شد. برای تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. نتایج نشان داد که مالکیت معنوی، نقش چند بعدی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی ایفا می‌کند. بر مبنای یافته‌ها، مالکیت معنوی در رهگذر جذب سرمایه‌گذاری خارجی نقش تسهیل‌گر در انتقال فناوری دارد. همچنین، نتایج حاکی از آن است که پذیرش قوانین و تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی (از جمله عضویت در کنوانسیون‌ها) نقش قابل توجهی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارد.

کلمات کلیدی

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، مالکیت معنوی، انتقال تکنولوژی

۱- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت صنعتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. makramirad@yahoo.com

۲- استادیار، گروه مدیریت صنعتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) z_fathi46@yahoo.com

۳- استادیار، گروه مدیریت صنعتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. hamidtabaiezade@gmail.com

مقدمه

امروزه کشورهای در حال توسعه جهت تأمین سرمایه برای ایجاد و پشتیبانی پروژه‌های صنعتی و تحقق رشد اقتصادی، ناچار به منابع خارجی روی آورده و به این ترتیب تمایل به جذب سرمایه‌های خارجی توجیه پذیر می‌گردد. سرمایه‌گذاری خارجی عموماً در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) انجام می‌شود (جمالی و همکاران، ۱۳۸۹). این نوع سرمایه‌گذاری برای حصول سود پایدار از طریق عملیات یک بنگاه اقتصادی می‌باشد. سرمایه‌گذار در پی ایفای نقش موثر و فعال در این سرمایه‌گذاری می‌باشد (وو، ۲۰۲۰). عوامل مهمی همچون زیرساخت‌ها، عوامل فرهنگی و سیاسی، اقتصاد آزاد، قوانین و روابط بین‌المللی، نیروی کار، بازار ملی و منطقه‌ای، ثبات و امنیت اقتصادی، روابط و توافقات خارجی، بوروکراسی، قوانین داخلی، تحریم‌ها، معاهدات حقوقی سرمایه‌گذاری و مالکیت معنوی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی نقش دارند. مالکیت معنوی به عنوان یکی از اقلام سرمایه در فناوری و در نتیجه در میان عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی، جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص می‌دهد. حقوق قانونی برآمده از فعالیت‌های فکری در زمینه‌های علمی، ادبی، صنعتی و... در مالکیت معنوی لحاظ می‌گردد. این حقوق باعث می‌گردد تا صاحب اثر بتواند از فوائد مادی و همچنین گسترش آن بهره‌مند گردد. (صابری، ۲۰۰۲). در مطالعات و پژوهش‌های انجام شده در خصوص مالکیت غیرمادی، عناوینی هم‌چون مالکیت معنوی یا مالکیت فکری بکار گرفته شده است. اگرچه عنوان مالکیت معنوی دقیق‌تر از عنوان مالکیت فکری می‌باشد، جهت رعایت امانت در نقل قول همان عنوان بکار گرفته شده توسط محقق، استفاده شده است.

در مطالعات و تحقیقات انجام شده، رابطه بین حقوق مالکیت فکری (IPR) و جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) مورد بررسی قرار گرفته که یکی از مهم‌ترین پارادایم‌های اقتصادی که به تشریح این رابطه پرداخته، پارادایم OLI¹ (Dunning, 1993) است که این پارادایم، با توجه به مزیت‌های مالکیت^۲، بومی^۳ و درونی^۴ به توضیح فعالیت‌های شرکت‌های چند ملیتی می‌پردازد. براساس این پارادایم، رژیم IPR ضعیف، باعث مختل شدن جریان FDI و اخراج آن می‌گردد. (مهدوی، برخورداری، ۱۳۸۷).

با وجود رابطه تنگاتنگ میان مالکیت فکری با سرمایه‌گذاری خارجی، بسترهای انتقال فناوری نیز با این مفاهیم در ارتباط است. در موضوع انتقال تکنولوژی، بحث مالکیت معنوی نیز مطرح می‌گردد. در بررسی تسریع یا کندی انتقال تکنولوژی با توجه به نقش مقررات TRIPS، دیدگاه‌های مختلفی از ایجاد فضای امن و ضروری گرفته تا در خدمت منافع دولت و شرکت‌های سرآمد در تولید و انتقال تکنولوژی بودن، مطرح گردیده است که حاکی از افراط و تفریط در این زمینه می‌باشد. ولی

نقش مالکیت معنوی، قوانین و تفاهات در جذب.../اکرمی راد، فتحی و طبائی زاده فشارکی

در هر حال شرکتهای صاحب فناوری برای حقوق مالکیت معنوی خود، ارزش اقتصادی قائل می‌باشند. (السان، ۱۳۸۵).

مطالعات مختلفی به بررسی عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری خارجی به‌طور اعم و رابطه میان این نوع سرمایه‌گذاری با مالکیت معنوی به‌طور اخص پرداخته‌اند (ضیائی و جوادی، ۱۳۹۸؛ مهدوی و برخوردار، ۱۳۸۷؛ فطرس و امامی، ۱۳۹۰). این در حالی است که مطالعات اندکی بر نقش همزمان حمایت‌های حقوقی از مالکیت معنوی و عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی در راستای انتقال تکنولوژی در تبیین رابطه بین دو مفهوم مزبور متمرکز شده‌اند. از این‌رو، پژوهش حاضر درصدد تبیین نقش مالکیت معنوی در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با تمرکز بر بستری از انتقال تکنولوژی است. با توجه به آنکه مطالعه حاضر در تبیین نقش مالکیت معنوی در سرمایه‌گذاری خارجی، بر بسترهای انتقال تکنولوژی متمرکز شده است، یافته‌های حاصله می‌تواند برای شرکت‌های نوآور و دانش‌بنیان که درصدد یافتن حامیان مالی از سراسر جهان هستند، بینش عمیقی فراهم آورد. همچنین، این مطالعه می‌تواند بر مبنای شواهدی که در بسترهای اقتصادی کشور فراهم می‌کند، ادبیات سرمایه‌گذاری خارجی را از حیث توجه به زمینه‌ای از یک کشور در حال توسعه تقویت نماید. در نهایت، اشاره به این نکته ضروری است که جنبه نوآورانه این تحقیق در ارتباطدهی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و مالکیت معنوی از رهگذر انتقال تکنولوژیکی نهفته است.

در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی و مدل‌یابی مطالعات ساختاری استفاده شده است. در این نوع تحلیل، از پیش مدل معینی وجود ندارد، بلکه می‌تواند مدل‌سازیا فرضیه‌ساز باشد. با توجه به داده‌های تجربی از طریق پرسشنامه، در ادامه پژوهش، مدل تجربی نقش مالکیت معنوی و توافقات در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ارائه می‌گردد. بخش‌های بعدی مطالعه حاضر، به این صورت سازماندهی شده است. پس از بیان مبانی نظری، در بخش سوم، پیشینه پژوهش ارائه شده است. در بخش چهارم، روش انجام مطالعه تبیین گردیده و در بخش پنجم، یافته‌های پژوهش و مدل تجربی ارائه شده و سرانجام نتایج و پیشنهادها در بخش ششم ارائه می‌گردد.

مبانی نظری

مالکیت معنوی شامل خلاقیت‌های فکر و ذهن و هوش و استعداد بشر می‌باشد، از این رو اطلاق معنوی بودن به این مالکیت بیان شده است. مالکیت معنوی به دو شاخه مالکیت صنعتی و مالکیت حق تکثیر (کپی‌رایت) تقسیم می‌شود. بنا بر نظر سازمان جهانی مالکیت معنوی (WIPO)، مالکیت معنوی شامل حقوقی می‌شود که به موارد زیر مربوط می‌شود: ۱- آثار ادبی، هنری، علمی. ۲- نمایشنامه، فونوگرام‌ها و اخبار. ۳- اختراعات در تمام زمینه‌های تلاش‌های بشری. ۴- اکتشافات علمی. ۵- طرح‌های صنعتی. ۶- علائم تجاری، علائم خدماتی و نام‌ها و طرح‌های تجاری. ۷- حمایت در

مقابل رقابت های نا عادلانه. در مالکیت صنعتی که نوعی از مالکیت معنوی است، به نوآوری های فکری در زمینه صنعت پرداخته می شود. به طور نمونه، اختراعات در حقیقت ابداع راه حل های جدید برای مسائل فنی (تکنیکی) بوده و طرح های صنعتی، خلاقیت های هنری هستند که ظهور (نمای) تولیدات صنعتی را مشخص می کنند. (میر ویسی، ۱۳۹۳) کپی رایت حقی است که به منظور حمایت از تولیدات فرهنگی، اطلاعاتی و سرگرمی داده می شود. (نملی اوغلو، ۲۰۱۹)^۵ حقوق مالکیت معنوی، عموماً حقوق منفی هستند، به عبارت دیگر هدف از این حقوق، جلوگیری از پیگیری اقدامات دیگران بدون رضایت صاحب حق است. در ضمن حقوق مثبتی مانند اعطای حق ثبت اختراع نیز وجود دارد. (نملی اوغلو، ۲۰۱۹)

مبانی حمایت از مالکیت فکری

در رابطه با مبنای حمایت از مالکیت های فکری در مجموع سه دیدگاه مهم وجود دارد: ۱- کار، مالکیت ۲- شخصیت، مالکیت ۳- فایده گرایی.

۱- نظریه کار، مالکیت: بر طبق دیدگاه جان لاک، هنگامی که شخصی نیروی کار خود را با طبیعت درهم می آمیزد، مالکیت آن بخش در هم آمیخته را بدست می آورد، به شرط آنکه حق اشتراک را برای افراد دیگر به خوبی و به حد کفایت باقی بگذارد.

۲- شخصیت، مالکیت: در این دیدگاه، پشتیبانی از شخصیت پدیدآورندگان، هدف حقوق مالکیت فکری می باشد. بر طبق این دادگاه مالکیت آثار فکری، به علت وابسته بودن به خالق آن، تجلی شخصیت با خود است. این دیدگاه حمایت جدی از مالکیت حقوق فکری را در پی دارد.

۳- دیدگاه فایده گرایی، باعث تامین حقوق پدیدآورندگان در مورد بیان اصیل آنها شده و همچنین تشویق دیگران در جهت فعالیت و استفاده از عقاید و اطلاعات ارائه گردیده در آثار مولفان را در پی خواهد داشت. (نبی زاده، اکبری، ۱۳۹۷)

حقوق مالکیت معنوی به عنوان سرمایه

در حقوق بین الملل عرفی و موافقت نامه های قدیمی تر، به جای استفاده از واژه سرمایه از واژه اموال خارجی، در خصوص اموال خارجی استفاده شده است. در حقوق بین الملل، در ابتدا مفهوم سرمایه گذاری فقط شامل سرمایه گذاری مستقیم خارجی و محدود به دارائی های فیزیکی بود که با توجه به تحولات بوجود آمده، دارائی نامحسوس رانیز در بر گرفت. (اسدلو، ۱۳۹۸). اختراعات جدید و انتقال نوآوری، ضرورت حمایت از مالکیت فکری را آشکارتر نمود. در معاهدات دوجانبه و چند جانبه، تعریف گسترده ای از مفهوم سرمایه وجود داشته و از عبارت "هر نوع دارایی" و یا ذکر نمونه هایی تمثیلی از انواع سرمایه استفاده می گردد.

نقش مالکیت معنوی، قوانین و تفاهمات در جذب.../اکرمی راد، فتحی و طبائی زاده فشارکی

باتوجه به افزایش دامنه دارائی‌ها به دارائی‌های فیزیکی (مادی) و دارائی‌های معنوی، دارائی‌های معنوی را می‌توان به سه گروه عمده طبقه بندی کرد که عبارتند از: ۱- دانش فنی ۲- اطلاعات اختصاصی و بانک اطلاعاتی تجاری ۳- شیوه‌ها، ایده‌ها و یا طرح‌های اصلی و جدید. (ون، ریاز، ۲۰۱۰) ۶

رابطه بین حقوق مالکیت فکری (IPR) و سرمایه گذاری مستقیم خارجی (FDI)

پارادایم OLI، یکی از مهم ترین پارادایم های اقتصادی است که رابطه بین IPR و FDI را توضیح می دهد. OLI (Dunning, 1993) است. این پارادایم، مزیت های مالکیت مزیت بومی یا محلی و مزیت درونی کردن فعالیت شرکت‌های چند ملیتی را مورد بحث و بررسی قرار می دهد، مزیت مالکیت بادر برداشتن سیستم بازاریابی یا سازماندهی بهینه، فناوری بالای تولید، مارک های تجاری، ظرفیت های نوآوری، شهرت و سایر مالکیت ها، توانایی یک بنگاه را در ورود به بازار کشور میزبان تضمین می کند. دلیل حضور شرکت های خارجی در کشور میزبان توسط مزیت های محلی یا منطقه ای یا بومی و دلیل اینکه چرا شرکت های خارجی شخصا پروسه تولید را در کشور میزبان کنترل می نمایند، توسط مزیت های درونی مشخص می گردد. براساس این پارادایم، امکان فعالیت‌های تقلیدی، نتیجه حمایت ضعیف از حقوق مالکیت فکری بوده و افزایش منافع درونی سازی، پی آمد همزمان حمایت ضعیف از حقوق مالکیت فکری می باشد. در نتیجه براساس این پارادایم، رژیم IPR ضعیف، منجر به اختلال در جریان ورودی FDI و خروج آن میگردد. (مهدوی، برخورداری، ۱۳۸۷)

حقوق مالکیت معنوی و انتقال فناوری

موضوع حقوق مالکیت معنوی ناشی از حق اختراع، دانش فنی و کالاهای سرمایه ای، یکی از مباحث مطرح در انتقال فناوری می باشد. در بررسی چگونگی نقش مقررات TRIPS در تسریع یا کندی انتقال فناوری، دو نظریه ملاحظه میشود. عده ای براین باورند که موافقت نامه تریپس، باعث ایجاد فضای امن جهت نقل و انتقال آزادانه فناوری گردیده و عده ای دیگر این موافقت نامه را وسیله‌ای برای تامین منافع شرکتها و دولت‌های سرآمد در تولید و انتقال فناوری می‌دانند. این دو دیدگاه راه افراط و تفریط را پیموده‌اند. از مجموع دیدگاه‌های مطرح شده می‌توان دریافت که شرکت‌های دارنده فناوری برای حقوق مالکیت معنوی خود، ارزش مادی قائل بوده و در قراردادهای مربوطه بر این موضوع تاکید می نمایند. سرمایه گذاری یا قرارداد برای انتقال فناوری، باید منجر به واگذاری فناوری یا محصول آن شده، به گونه‌ای که فناوری پس از مدتی تحت مالکیت دریافت کننده فناوری قرار گیرد. ماده ۷ موافقتنامه تریپس با حمایت از حقوق مالکیت معنوی در جهت تقویت نوآوری در فناوری، انتقال و توزیع آن‌ی، به گونه‌ای که منجر به رفاه اجتماعی و اقتصادی شود، راه میانه‌ای در حمایت از منافع دارنده حقوق مالکیت معنوی و گیرنده فناوری است. (السان، ۱۳۸۵).

تجاری سازی یکی از ارکان مهم فرآیند نوآوری بوده که ارزشیابی و قیمت گذاری دانش فنی بکارگرفته در فناوری، دشوار می باشد. (شفیعا وهمکاران، ۱۳۸۹) تبدیل ارزش غیر ملموس به ملموس و بیان پولی آن و همچنین مشخص نبودن تمامی عوامل تاثیر گذار بر قیمت یک دانش فنی ونحوه تاثیر هر کدام از این عوامل بر قیمت آن به دشواری این امر می افزاید (موسائی وهمکاران، ۱۳۸۹)

پیشینه پژوهش

مطالعات متعددی از منظر مالکیت فکری به بررسی سرمایه گذاری خارجی پرداخته اند برای نمونه، ضیائی و جوادی (۱۳۹۸) در پژوهش خود بیان می کنند که حمایت از سرمایه گذاری خارجی، حمایت از مالکیت فکری رادری داشته و همچنین حمایت از مالکیت فکری، در جذب سرمایه گذاری خارجی تاثیر بسار زیادی دارد. اسدلو (۱۳۹۸) در مطالعه خود نشان داد. از مهمترین مباحث در معاهدات دو جانبه سرمایه گذاری، ترسیم محدوده ای است که مالکیت فکری، مفهوم سرمایه را شکل می دهد.

مهدوی و برخوردار (۱۳۸۷) در مطالعه خود دریافتند که رابطه بین جریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی و شدت حقوق مالکیت معنوی در ایران، مثبت بوده ولی معنادار نیست. معنادار نبودن جریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی و حقوق مالکیت معنوی بیانگر آن است که جریان FDI در ایران بر بخش های دارای اهمیت کمتر حقوق مالکیت معنوی متمرکز شده است و سرمایه گذاران خارجی در بخش های فناوری بر و مبتنی بر دانش و نوآوری، وارد نشده اند. خلیلی عراقی و گودرزی فراهانی (۱۳۹۴) در مطالعه خود به بررسی تأثیر حقوق مالکیت فکری بر رشد اقتصادی در کشورهای اسلامی در دوره ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۰ پرداخته اند. نتایج حاصل از تحقیق نشان می دهد که حمایت از حق مالکیت فکری و حق اختراع بر رشد اقتصادی کشورهای اسلامی تأثیر مثبت و معنی دار دارد. نتایج حاصل از بررسی فطرس و امامی (۱۳۹۰) نشان می دهد که نیروی انسانی، منابع طبیعی، زیرساخت های اقتصادی، درجه باز بودن اقتصاد و حمایت از حق ثبت اختراع اثر مثبت و معناداری بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی داشته و اندازه دولت اثر منفی و معناداری بر (FDI) دارد.

برطبق پژوهش حیدری (۱۴۰۰)، افزایش انعقاد معاهدات سرمایه گذاری دوجانبه کشورهای درحال توسعه با کشورهای توسعه یافته، باعث دریافت سرمایه گذاری مستقیم خارجی بیشتری می گردد. تحقیقات رفعت وهمکاران (۱۳۸۶)، نشانگر آنست که افزایش ارتباطات تجاری مابین کشورها، افزایش سرمایه گذاری مستقیم خارجی رابه عنوان مکملی برای تجارت در پی خواهد داشت.

کارستن، براگا و کارلوس^۷ (۲۰۰۱) دریافتند که هیچ همبستگی دقیقی بین میزان ورودی سرمایه گذاری مستقیم خارجی و میزان حمایت از مالکیت معنوی در کشور وجود ندارد که با نتیجه گیری پژوهشی محققین فوق متفاوت است. یانگ و یانگ^۸ (۲۰۰۶) دریافتند که اگر یک کشور بتواند یک سیستم حفاظت از مالکیت فکری معقول و کارآمد را پیاده سازی کند، می تواند جریان

نقش مالکیت معنوی، قوانین و تفاهمات در جذب.../اکرمی راد، فتحی و طبائی زاده فشارکی

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را افزایش دهد، معرفی فن‌آوری پیشرفته را ترویج کند، رشد اقتصادی کشور را ارتقا دهد و رفاه را بیشتر ارتقا بخشد. یو و وانگ^۹ (۲۰۰۹) دریافتند که تأثیر سطح حفاظت از مالکیت معنوی بر جریان ورودی FDI نامشخص است. تقویت حمایت از مالکیت معنوی می‌تواند جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را افزایش دهد، اما سیستم حفاظت از مالکیت معنوی بسیار سختگیرانه باعث کاهش ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌شود. نتایج دای^{۱۰} (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که سطح قانون حفاظت از مالکیت فکری و سطح اجرای حفاظت از مالکیت تأثیر قابل توجهی در جریان ورودی FDI در چین دارد. نملی اوغلو (۲۰۱۹) در مطالعه خود با عنوان تحلیل تطبیقی حقوق مالکیت فکری، در پی تشریح مفهوم حقوق مالکیت معنوی و تحلیل مقایسه‌ای قوانین فکری در بریتانیا و ترکیه، نشان داد که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) به کشورهای در حال توسعه با قوانین IP قوی‌تر که به فعالیتهای تقلیدی محدود خواهد بود، جریان می‌یابد؛ بنابراین، حقوق مالکیت IP قوی‌تر باعث رونق اقتصادی و تحریک رشد می‌شود. لذا می‌توان مشاهده کرد که نتایج کلان اقتصادی به شدت با اجرای قوانین IP در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه مرتبط است. در نهایت، نون و همکاران^{۱۱} (۲۰۱۸) در پژوهشی در خصوص تأثیر حقوق مالکیت معنوی بر انتخاب محل سرمایه‌گذاری خارجی (کشور)، نشان دادند که جانبداری از این دیدگاه که حمایت قوی‌تر از IPR به نفع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در داخل می‌باشد، نادرست است؛ بلکه به موارد و عوامل دیگری نیز مرتبط می‌باشد که می‌توان به نوع سرمایه‌گذاری، محتوی تکنولوژیکی سرمایه‌گذار مستقیم خارجی، ویژگی‌های کشور میزبان و قدرت شرکت‌ها به حفظ کنترل بر دانش‌ها و دارایی‌های IP خود در غیاب حمایت از IPR اشاره کرد. باتوجه به مطالعات صورت گرفته در خصوص تأثیر مالکیت معنوی بر سرمایه‌گذاری خارجی توسط محقق و دیگران، ۱۰ نشانگر تبیین‌کننده نقش مالکیت معنوی به شرح مندرج در جدول شماره ۲، بدست آمد که تلخیص این نشانگرها در قالب چندین عامل معنا دار و ارائه مدل تجربی مربوطه مد نظر خواهد بود.

روش‌شناسی

هدف اصلی مطالعه حاضر بررسی نقش مالکیت در سرمایه‌گذاری خارجی با تأکید بر انتقال تکنولوژی بود. این مطالعه که در قالب یک پیمایش مقطعی به انجام رسید از نظر هدف در دسته تحقیقات کاربردی قرار دارد. جامعه آماری این تحقیق مشتمل بر مدیران و کارشناسان حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی کلان ($N = 1236$) بود. حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی - مورگان، برابر ۲۱۳ نفر برآورد شد که با استفاده از روش نمونه‌گیری ساده تصادفی انتخاب شدند و سپس مورد مطالعه قرار گرفتند. پرسشنامه‌ای محقق ساخته به‌عنوان ابزار اندازه‌گیری متغیرها مورد استفاده قرار گرفت. این پرسشنامه در بخش اول مشتمل بر ویژگی‌های فردی - حرفه‌ای پاسخگویان و در بخش دوم

متشکل از متغیرهای تبیین‌کننده نقش مالکیت معنوی و حقوقی در سرمایه‌گذاری خارجی بود. برای اندازه‌گیری نقش مالکیت معنوی و حقوقی در سرمایه‌گذاری خارجی از ۱۰ گویه استفاده شد. تمامی این گویه‌ها در قالب طیف لیکرت پنج‌سطحی سنجیده شدند. بررسی اعتبار محتوایی و اعتماد (پایایی) ابزار اندازه‌گیری داده‌ها به‌عنوان یک گام اصلی پیش از جمع‌آوری داده‌ها مد نظر قرار گرفت. اعتبار محتوایی بر مبنای نظر پنج تن از کارشناسان موضوعی مورد تأیید قرار گرفت. در این زمینه از کارشناسان مزبور خواسته شد تا با مطالعه گویه‌های پرسشنامه مشخص نمایند که آیا هر گویه دقیقاً همان مفهوم مورد نظر را می‌سنجد یا نه. اعتماد (پایایی) پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به‌صورت پیش‌آزمون (۳۰ پرسشنامه در جامعه آماری) برابر ۰/۷۴ برآورد شد که بیانگر پایایی ابزار اندازه‌گیری داده‌ها است.

از آنجا که در این مطالعه تلخیص نشانگرهای تبیین‌کننده نقش مالکیت معنوی و حقوقی در سرمایه‌گذاری خارجی (در قالب چندین عامل معنادار) مد نظر بود، در چارچوب مدل سازی معادلات ساختاری، داده‌ها با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی و به روش تحلیل مؤلفه اصلی، تحلیل شدند. موارد استفاده تحلیل عاملی را به دو دسته کلی می‌توان تقسیم کرد: تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) و تحلیل عاملی تاییدی (CFA). بنابراین فاکتور آنالیز می‌تواند با هدف اکتشافی یا تاییدی انجام شود. در تحلیل عاملی اکتشافی، پژوهشگر در صدد کشف ساختار زیر بنایی مجموعه نسبتاً بزرگی از متغیرها است. در این روش، پژوهشگر هیچ تئوری اولیه ندارد. بلکه مایل است عوامل دخیل در یک موضوع را که ممکن است پنهان باشند را شناسایی و کشف نماید. تحلیل اکتشافی می‌تواند ساختار ساز، مدل ساز یا فرضیه ساز باشد. (انصاری فر، ۱۳۹۰)؛ بنابراین در مرحله اول، تحلیل اکتشافی بیشتر به عنوان روش تدوین و تولید تئوری ونه یک روش آزمون تئوری در نظر گرفته شده و در مرحله دوم ارزیابی عوامل اصلی شناسائی شده، انجام می‌شود (فتح‌اللهی و همکاران، ۱۴۰۰). چرخش محور عاملی به روش واریماکس انجام شد. در این مطالعه صرفاً بارهای عاملی بالاتر از ۰/۳ به‌عنوان بارهای عاملی معنادار مورد توجه قرار گرفت و متغیرهای معنادار بر هر عامل بر مبنای همین مقدار آستانه استخراج شدند. پیش از انجام تحلیل عاملی برای بررسی مناسبت ماتریس همبستگی داده‌ها و کفایت حجم نمونه به ترتیب از آزمون بارتلت و معیار KMO استفاده شد. معنی‌داری آزمون بارتلت در سطح خطای ۵ درصد بیانگر وجود حداقل همبستگی میان داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی است. معیار KMO با مقادیر بالاتر از ۰/۷ نیز از کفایت حجم نمونه برای انجام این تحلیل حکایت دارد. لازم به ذکر است که در این مطالعه از آماره‌های میانگین و فراوانی برای توصیف نمونه مورد مطالعه استفاده شده است.

نقش مالکیت معنوی، قوانین و تفاهمات در جذب.../اکرمی راد، فتحی و طبائی زاده فشارکی

یافته‌ها

بر طبق تحقیق انجام شده، بالغ بر ۸۰ درصد پاسخگویان مرد و ۲۰ درصد از آنها زن بودند. پاسخگویان از نظر مدرک تحصیلی در سه طبقه "کارشناسی"، "کارشناسی ارشد" و "دکتری" قرار گرفته‌اند. اغلب پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی ارشد بوده‌اند. لازم به ذکر است که میانگین سنی در نمونه مورد مطالعه برابر ۴۵ سال می‌باشد. (کمینه و بیشینه سن به ترتیب با ۲۴ و ۷۱ سال است).

انجام تحلیل عاملی اکتشافی مستلزم بررسی مناسبت ماتریس همبستگی داده‌ها و کفایت حجم نمونه است. بدین منظور ابتدا از آزمون کرویت بارتلت و سپس معیار KMO استفاده شد. آزمون کرویت بارتلت با تقریب کای اسکوئر برابر ۲۶۲۷/۵۵ در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار است. بر این اساس، وجود همبستگی لازم برای انجام تحلیل عاملی در میان متغیرها مسجل می‌شود. همچنین، معیار KMO برابر ۰/۸۸ برآورد شده که نشان می‌دهد، حجم نمونه برای استفاده از تکنیک تحلیل عاملی کافی است (جدول ۱).

جدول ۱- نتایج آزمون بارتلت و معیار KMO

شاخص و آزمون	آماره	مقدار
آزمون کرویت بارتلت	تقریب کای اسکوئر	۱۶۲۷/۵۵
	درجه آزادی	۴۵
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰
KMO	-	۰/۸۸

نتایج مربوط به بارهای عاملی نشانگرها در جدول (۲) ارائه شده است. در مجموع، نشانگرهای مورد بررسی در دو عامل مجزا تلخیص شدند. پنج نشانگر اول که مشتمل بر «پذیرش مالکیت فکری و معنوی عامل موثری در جذب سرمایه‌گذاری خارجی است»، «رعایت مالکیت فکری و معنوی، در تسهیل انتقال فناوری موثر است»، «وجود شاخص ارزش‌گذاری به دانش فنی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی موثر است»، «رعایت و پذیرش مالکیت فکری در دریافت فناوری مناسب نقش موثری دارد» و «رعایت و پذیرش مالکیت فکری و معنوی در توسعه و انتشار فناوری منتقل شده موثر است» هستند، دارای بار عاملی در بازه ۰/۸۴۱-۰/۶۳۰ می‌باشند. نشانگرهای بارگذاری شده بر این عامل در مجموع ۳۷ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کنند و بر نقش چندجانبه مالکیت فکری در سرمایه‌گذاری خارجی دلالت دارند.

فصلنامه مدیریت کسب و کار نوآورانه / دوره ۱۶ / شماره ۶۱ / بهار ۱۴۰۳

جدول ۲- نشانگرها و بارهای عاملی مربوط به نقش مالکیت معنوی در سرمایه‌گذاری خارجی

عامل دوم	عامل اول	متغیرها
	۰/۸۱۲	پذیرش مالکیت فکری و معنوی عامل موثری در جذب سرمایه‌گذاری خارجی است.
	۰/۸۴۱	رعایت مالکیت فکری و معنوی، در تسهیل انتقال فناوری موثر است.
	۰/۶۳۰	وجود شاخص ارزش‌گذاری به دانش فنی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی موثر است.
	۰/۸۰۳	رعایت و پذیرش مالکیت فکری در دریافت فناوری مناسب نقش موثری دارد.
۰/۳۰۳۰	۰/۷۸۷	رعایت و پذیرش مالکیت فکری و معنوی در توسعه و انتشار فناوری منتقل شده موثر است.
۰/۷۵۶		حمایت حقوقی کشور میزبان از مالکیت حقوقی و فکری سرمایه‌گذاران خارجی، عاملی موثر برای انتقال فناوری است.
۰/۴۲۲	۰/۶۱۹	پذیرش دانش فنی به عنوان دارایی از سوی کشور میزبان، باعث تمایل سرمایه‌گذاران خارجی می‌گردد.
۰/۸۲۲		وجود سازوکار حقوقی مناسب و قوی برای حمایت از توافقات اقتصادی کشورهای سرمایه‌گذار، عامل موثری در ایجاد و تداوم سرمایه‌گذاری و سرریز آن می‌باشد.
۰/۷۴۹	۰/۳۱۱	عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی مالکیت فکری و معنوی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی موثر است.
۰/۶۴۱		عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی مالکیت فکری و معنوی در مقابله با تحریم در زمینه دانش فنی موثر است.

نتایج نشان می‌دهد که پنج نشانگر دوم در قالب عامل دوم شناسایی شدند (جدول ۲). این نشانگرها عبارتند از: «حمایت حقوقی کشور میزبان از مالکیت حقوقی و فکری سرمایه‌گذاران خارجی، عاملی موثر برای انتقال فناوری است»، «پذیرش دانش فنی به عنوان دارایی از سوی کشور میزبان، باعث تمایل سرمایه‌گذاران خارجی می‌گردد»، «وجود سازوکار حقوقی مناسب و قوی برای حمایت از توافقات اقتصادی کشورهای سرمایه‌گذار، عامل موثری در ایجاد و تداوم سرمایه‌گذاری و سرریز آن می‌باشد»، «عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی مالکیت فکری و معنوی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی موثر است» و «عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی مالکیت فکری و معنوی در مقابله با تحریم در زمینه دانش فنی موثر است». این نشانگرها دارای بار عاملی در بازه ۰/۴۲۲-۰/۸۲۲ هستند و بر نقش پذیرش قوانین و تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی در سرمایه‌گذاری خارجی تأکید دارند. دو عامل شناسایی شده در مجموع بالغ بر ۶۵ درصد از واریانس کل را توضیح می‌دهند (جدول ۳). به‌طور کلی، نتایج حاصل از تحلیل عاملی حاکی از آن است که نقش پذیرش قوانین مربوط به انتقال تکنولوژی و نقش چندگانه مالکیت فکری اهمیت قابل توجهی در جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارند.

جدول ۳- مقادیر ویژه و واریانس تبیین‌شده مربوط به عوامل شناسایی‌شده

عامل‌ها	نام عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین‌شده	درصد تجمیعی
عامل اول	نقش چندجانبه مالکیت فکری در سرمایه‌گذاری خارجی	۳/۶۹	۳۶/۹۱	۳۶/۹۱
عامل دوم	نقش پذیرش قوانین و تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی در سرمایه‌گذاری خارجی	۲/۷۲	۲۷/۲۳	۶۴/۱۴

نقش مالکیت معنوی، قوانین و تفاهمات در جذب.../اکرمی راد، فتحی و طبائی زاده فشارکی

مدل تجربی نقش مالکیت معنوی در جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی با رویکرد انتقال تکنولوژی



نتایج و پیشنهادهای

جذب سرمایه‌گذاری خارجی تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد. در میان طیف وسیعی از عوامل شناسایی‌شده، مالکیت معنوی از جمله عوامل مهمی است که تأمین بسترهای تحقق آن منجر به جلب اعتماد شرکت‌های سرمایه‌گذار می‌شود. در واقع، سرمایه‌گذاری خارجی رابطه تنگاتنگی با تأمین بسترهای تحقق مالکیت معنوی دارد. این موضوع زمانی حائز اهمیت است که موضوع انتقال تکنولوژی در میان باشد. در چنین شرایطی به رسمیت‌شناختن مالکیت معنوی طرف قرارداد برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی حائز اهمیت است؛ زیرا تا زمانی که شرکت مورد نظر از تأمین شرایط حفاظت از مالکیت معنوی خود اطمینان حاصل نکند، سرمایه‌گذاری خارجی با هدف انتقال تکنولوژی را مورد توجه قرار نمی‌دهد. با وجود رابطه تنگاتنگ میان مالکیت فکری و سرمایه‌گذاری خارجی، نمی‌توان بسترهای انتقال فناوری را از این مفاهیم مستثنی دانست؛ بنابراین، مالکیت فکری و تمرکز بر انتقال تکنولوژی در مبحث جذب سرمایه‌گذاری خارجی دو روی یک سکه هستند که می‌بایست در ارتباط با یکدیگر مورد بررسی قرار گیرند. مطالعات پیشین علی‌رغم تمرکز گسترده بر سرمایه‌گذاری خارجی در ارتباط با مالکیت معنوی، مفهوم انتقال تکنولوژی را کمتر مورد توجه قرار داده‌اند. بر این اساس، مطالعه حاضر با تمرکز بر بستری از انتقال تکنولوژی به تبیین نقش مالکیت فکری در سرمایه‌گذاری خارجی پرداخته است.

نتایج تحقیق نشان داد که مالکیت فکری نقش چندبعدی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی ایفا می‌کند. بر مبنای یافته‌ها، مالکیت فکری در رهگذر جذب سرمایه‌گذاری خارجی نقش تسهیل‌گر در انتقال فناوری دارد. این یافته با نتایج مطالعات مهدوی و برخورداری (۱۳۸۷) و ضیائی و جوادی (۱۳۹۸) همسو است. نقش تسهیل‌گری مالکیت فکری از این موضوع ناشی می‌شود که حضور سرمایه‌گذار در گرو اطمینان از پاسداشت ماحصل سرمایه‌های فکری و معنوی‌اش در کشور میزبان است. بدین معنا که حراست از دستاوردهای فناورانه یک سرمایه‌گذار این اطمینان را به او می‌دهد که سرمایه‌گذاری با مخاطره مواجه نیست و حدود و ثغور دستاوردهای او در چارچوب یک ساختار قابل اعتماد حفظ می‌شود. افزون بر این‌ها، یافته‌ها حاکی از آن است که پذیرش مالکیت فکری و وجود شاخص‌های ارزش‌گذاری به دانش فنی از اهم نقش‌هایی است که در ارتباط با مالکیت فکری در رهگذر جذب سرمایه‌گذاری خارجی می‌توان مطرح نمود. بدین معنا که فرآیند پذیرش مالکیت فکری از یک سوء به‌طور مستقل متضمن جذب سرمایه‌گذاری خارجی باشد و از سوی دیگر بر مبنای مجموعه شاخص‌های ارزش‌گذاری دانش فنی، فضای انگیزشی برای جذب این نوع سرمایه‌ها را فراهم نماید. نون و همکاران (۲۰۱۹) در این خصوص نشان دادند که صرف حمایت مستقیم از مالکیت فکر

نقش مالکیت معنوی، قوانین و تفاهات در جذب.../اکرمی راد، فتحی و طبائی زاده فشارکی

نمی‌تواند در خصوص جذب سرمایه‌گذاری خارجی موفق عمل کند؛ بلکه تمرکز بر عوامل مداخله‌گر دیگر مانند کنترل و پایش دانش فنی می‌تواند به مراتب کارآمدتر باشد.

نتایج این مطالعه نشان داد که پذیرش قوانین و تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی (از جمله عضویت در کنوانسیون‌ها) نقش قابل توجهی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارد. بر مبنای نتایج، وجود سازوکار حقوقی مناسب و قوی برای حمایت از توافقات اقتصادی کشورهای سرمایه‌گذار، عامل موثری در ایجاد و تداوم سرمایه‌گذاری خارجی و سرریز آن به شمار می‌رود. نملی اوغلو (۲۰۱۹) در تشریح این موضوع نشان داد که قوانین قوی‌تر در حفظ مالکیت فکری منتج به رشد و پویایی اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه می‌شود. همچنین، نتایج تحقیق حاضر نشان داد که عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی مالکیت فکری و معنوی برای مقابله با تحریم‌ها و جذب سرمایه‌گذاری خارجی حائز اهمیت است.

بر اساس یافته‌های تحقیق می‌توان پیشنهادها را زیر را برای تقویت جذب سرمایه‌گذاری خارجی مورد توجه قرار داد:

- نظر به نقش مستقیم مالکیت فکری در جذب سرمایه‌گذاری خارجی لازم است زمینه‌ها و بستری‌های جلب اعتماد شرکت‌های طرف توافق در جذب سرمایه‌گذاری خارجی فراهم شود. در این زمینه می‌توان بر شفافیت شاخص‌های ارزش‌گذاری دانش فنی و فناوری قابل انتقال و نیز چارچوب‌های اجرایی قوانین فی‌مابین طرفین تأکید نمود.

- با توجه به نقش قوانین و ضمانت‌های اجرایی آن در جذب سرمایه‌گذاری خارجی لازم است تعدیل قانونی متناسب با ظرفیت‌ها، پیش‌فرض‌ها و بسترهای کشورهای هدف دخیل در توافق صورت گیرد. در این خصوص می‌توان حتی‌الامکان بر جذب سرمایه از کشورهای برخوردار از بسترهای قانونی مشابه متمرکز شد.

- با توجه به نقش مشارکتی کشورها در سطوح بین‌المللی و تأثیر آن بر جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی، پیشنهاد می‌شود توسعه عضویت در کنوانسیون‌های بین‌المللی مالکیت فکری به‌عنوان یک عامل کارآمد در جذب سرمایه‌گذاری خارجی مد نظر قرار گیرد.

مطالعه حاضر با یک محدودیت جزئی مواجه است که می‌بایست حین تفسیر نتایج به آن توجه شود. جامعه آماری این مطالعه مشتمل بر مدیران و کارشناسان حوزه مدیریت و برنامه‌ریزی کلان است که به تبع آن یافته‌های تحقیق صرفاً از نقطه‌نظر مدیران اجرایی، نشأت گرفته است. این در حالی است که مطالعات آتی ممکن است از طریق شناسایی و تمرکز بر شرکت‌های دارای تجربه خارجی، سهم بیشتری در ادبیات موضوع ایجاد کنند.

منابع

- (۱) اسد لو، مرتضی (۱۳۹۸)، توسعه در مفهوم سرمایه: نقطه عزیمت تعاملات معاهدات سرمایه گذاری با حقوق مالکیت فکری، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۶۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، ص ۲۴۹-۲۲۷.
- (۲) السان، مصطفی، (۱۳۸۵) ابعاد حقوقی انتقال فناوری از طریق سرمایه گذاری خاص، مجله پژوهش‌های حقوقی، دوره ۵، بهار و تابستان ۱۳۸۵، شماره ۹، ص ۲۲۹-۱۸۹.
- (۳) انصاری فر، سید سعید، (۱۳۹۰)، مدلسازی معادلات ساختاری، نرسنجش ودانش.
- (۴) جمالی، احمد، شیرازی، هدی، شاوردی، مرضیه، (۱۳۸۹)، سرمایه گذاری خارجی، مفاهیم، تئوری‌ها، روش‌ها، نشر آبگین رایان.
- (۵) حیدری، مصطفی هراتمه، (۱۴۰۰) تاثیر معاهدات سرمایه گذاری دوجانبه بر جریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورهای در حال توسعه، فصلنامه علمی رهیافتی در مدیریت بازرگانی، دوره ۲، شماره ۴ زمستان ۱۴۰۰، ص ۱۲۸-۱۱۳.
- (۶) خلیلی عراقی، منصور، گودرزی فراهانی، یزدان (۱۳۹۴)، تاثیر حقوق مالکیت فکری بر رشد اقتصادی، دوفصلنامه دانشنامه حقوق اقتصادی، سال نوزدهم، شماره ۴، پاییز و زمستان.
- (۷) رفعت، بتول، آذربایجانی، کریم، طیبی، سیدکمیل، (۱۳۸۶)، بررسی رابطه جریان تجاری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI)، دانشگاه اصفهان
- (۸) شفیعا، محمد علی، شاکری، آرنوش، کاظمی، صدیقه، (۱۳۸۹)، ارائه مدل کاربردی قیمت گذاری دانش فنی بر مبنای فناوری‌های مشابه در بازار، چهارمین کنفرانس ملی مدیریت تکنولوژی، ۱۳۸۹
- (۹) ضیائی، سید یاسر، جوادی، سعیده (۱۳۹۸)، حمایت از مالکیت فکری در حقوق بین الملل سرمایه‌گذاری خارجی، مجله مطالعات حقوقی، دوره ۱۱، شماره ۲، ص ۱۵۵-۱۲۷
- (۱۰) فتح‌اللهی، ثریا، فرید چهر، الهام، غریب نواز، نادر، میرابی، حمید رضا (۱۴۰۰)، طراحی مدل ارزیابی عوامل موثر بر رفتار نوستالژیک با رویکرد تحلیل عاملی اکتشافی و معادلات ساختاری، مجله پژوهش‌های نوین در ریاضی، دوره هفتم، شماره ۳۱، ص ۲۵-۵
- (۱۱) فطرس، محمد حسن، امامی، معصومه، (۱۳۹۰) بررسی عوامل موثر بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران با تاکید بر اثر حق ثبت اختراع، مجله اقتصادی، ماهنامه بررسی مسائل و سیاست‌های اقتصادی، شماره ۱۲، ص ۷۲-۵۳.
- (۱۲) موسائی، احمد، بندریان، رضا، قدیریان، عباسعلی، صدرائی، ساسان (۱۳۸۹) ارزیابی قیمت دانش فنی برای تجاری سازی یک فناوری، فصلنامه توسعه تکنولوژی صنعتی، شماره ۱۵
- (۱۳) مهدوی، ابوالقاسم، برخوردار، سجاد، (۱۳۸۷)، حقوق مالکیت فکری و جریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی (مورد ایران)، مجله دانش و توسعه (علمی و پژوهشی)، سال پانزدهم، شماره ۲۴، ص ۳۶-۱۱.
- (۱۴) میر ویسی، علیرضا (۱۳۹۳) کتاب حقوق سرمایه گذاری خارجی در چارچوب معاهدات دو جانبه سرمایه گذاری، نشر پریس،

نقش مالکیت معنوی، قوانین و تفاهمات در جذب.../اکرمی راد، فتحی و طبائی زاده فشارکی

۱۵) نبی زاده، انسیه، اکبری، حامد، (۱۳۹۷)، رابطه حقوق مالکیت معنوی و توسعه، مجله حقوقی، دوره ۵، بهار ۱۳۹۷، شماره ۶

16) Carsten, F. Braga, P. & Carlos, A. (2001). How stronger protection of intellectual property rights affects intellectual trade flows. World Bank Working Paper, No. 2051

17) Dai, J. (2020). Intellectual property rights protection, foreign technology introduction and FDI-based on the provincial-level panel data of China. Journal of Accounting, Business and Finance Research, 8(1),30-38.

18) Nemlioglu, I.(2019). A comparative analysis of intellectual property rights: a case of developed versus developing countries. Procedia Computer Science, 158.988-998.

19) Noon, P. De Vita, G. and Appleyard, L.(2019). What do we know about the impact of intellectual property rights on the foreign direct investment location (country) choice? A review and research agenda. Journal of Economic Surveys, 33(2),665-688.

20)Saber Ansari, B (2002), World Intellectual Property Organization, Foreign Office, Political Studies, Tehran(in Persian)

21)Van, W, Ria, J. (2010). Technology assessment for portfolio managers. Sciencedirect, Technovation, v.30,223-228

22)Vo.D.T(2020) Dpendency on FDI in flows and stok market linkages research letters,10146333(33)

23)Yang, Q. & Ying, H. (2006). Intellectual property right protection and FDI strategies of MNE. E.economic Research Journal, 4, 28-34

24)Yu, C. L. & Wang, R. F. (2009). Intellectual property rights protection, host country characteristics and FDI: An empirical study across countries. World Economy Study, 10, 59-67

یادداشت‌ها:

- 1 Ownership Localization Internalization
- 2 Ownership
- 3 Localization
- 4 Internalization
- 5 Nemlioglu,J
- 6 Van,W.Ria,J
- 7 Carlos,A.Braga,P.
- 8 Yang,Q.Ying,H.
- 9 Yu,C.L.Wang,R.F.
- 10 Dai,J
- 11 Noon,P,De Vita,G and Appleyard,L

The role of intellectual property, rules and agreements in Iranian FDI attraction, with a focus on technology transfer

Seyed Mohammadali Akmirad¹

Receipt: 16/06/2023 Acceptance: 17/08/2023

Zadollah Fathi²

Hamid Tabaiezade Fesharaki³

Abstract

Intellectual property (IP) is one of the factors influencing the attraction of foreign direct investment (FDI). Even though previous research has focused extensively on the relationship between FDI attraction and intellectual property, the categories of technology transfer, governments' legal protection, and membership in international conventions have received less attention. Therefore, the present study seeks to explain how IP and legal protections contribute to FDI attraction, focusing on technology transfer. This study included 1236 managers and macro-planning experts in the statistical population. According to Krejcie and Morgan's table, 213 individuals were included in the study. A simple random sampling method was used to select respondents. A questionnaire was used for data collection. Data analysis was conducted using the exploratory factor analysis (EFA) technique. It was found that IP plays a multidimensional role in FDI attraction. According to the findings, IP facilitates the attraction of FDI through technology transfer. Furthermore, the results indicate that adopting international laws and agreements (e.g. membership in conventions) plays a significant role in attracting FDI.

Keywords

foreign direct investment (FDI), intellectual property(IP), technology transfer

1) Department of industrial management, Central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. makramirad@yahoo.com

2) Department of industrial management, Central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) Z_fathi46@yahoo.com

3) Department of industrial management, Central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. hamidtabaiezade@gmail.com